

ФИЛОСОФИЯ – ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

Държавен зрелостен изпит (ДЗИ) по философия може да положите ако във втори гимназиален етап сте изучавали учебния предмет за придобиване на профилирана подготовка. В този случай държавният зрелостен изпит включва учебно съдържание от задължителните модули на профилирания учебен предмет, а цялата учебно-изпитна програма за изпита – времетраене, учебно съдържание, оценявани компетентности, общ брой и видове задачи, максимален брой точки и минимален праг за успешно полагане, е Приложение № 23 към Наредба № 7 от 11.08.2016 г. за профилираната подготовка.

ОБЩИ ПАРАМЕТРИ И ПРИМЕРНИ ЗАДАЧИ ЗА ДЗИ ПО ФИЛОСОФИЯ (ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА) ЗА УЧЕБНАТА 2021 - 2022 ГОДИНА

ДЗИ по философия включва 32 задачи, както следва:

- 20 задачи с избираем отговор
- 11 задачи с кратък свободен отговор и с разширен свободен отговор към текст/текстове
- 1 задача за създаване на текст (философско есе по зададени фрагменти или анализ на казус – по избор на ученика)

Всеки вид задачи е илюстриран с примери. Задачите проверяват конкретни компетентности, заложи в учебно-изпитната програма, и в примерите те са посочени. Посочен е и максималният брой точки, които зрелостникът може да получи при вярно решение на съответната задача.

Следва да се има предвид обаче, че задачите не трябва да се възприемат като типови, които задължително ще се включват във всеки тестов вариант за ДЗИ. Формулировките на съответните задачи предполагат вариативност и няма да следват единен модел. Наред с това трябва да се отчита, че придобиването на една и съща компетентност може да се проверява през една или повече задачи от различни видове.

Максималният общ брой точки е 100.

Примерни задачи с избираем отговор

Дедуктивно валидно е умозаключение, в което:

- А)** от истинността на предпоставките вероятно следва истинността на извода;
- Б)** от истинността на предпоставките необходимо следва истинността на извода;
- В)** от истинността на предпоставките не следва истинността на извода;
- Г)** от истинността на предпоставките вероятно не следва истинността на извода.

Максимален брой точки: 1

Оценявани компетентности: *Познава спецификите на дедуктивните и индуктивните аргументи.*

Когато работодател плаща по-малка заплата на жена, която работи като сервитьор, в сравнение със заплатите на нейните колеги мъже, това поведение е форма на:

- А) сегрегация;
- Б) интеграция;
- В) предразсъдък;
- Г) дискриминация.

Максимален брой точки: 1

Оценявани компетентности: *Анализира различни форми на дискриминация (по пол, възраст и др.) в личния си опит, публичния живот или медиите.*

Примерни задачи с кратък свободен отговор

От изброените понятия изберете най-подходящото, за да довършите изреченията (приятно, идея, възвишено, красиво, трагично, субективно, интуиция, чувство, рефлексия, вкус):

1. Красивото според Платон е....
2. Красивото, което поражда страх и безпокойство, се нарича...
3. Калокагатия е единство на добро и ...
4. Хората преценяват дали нещо е красиво с помощта на...

Максимален брой точки: 4 (за всяко правилно посочено съответствие се присъжда 1 точка)

Оценявани компетентности: *Разпознава философски концепции за красивото и понятия на стетиката*

В какво се изразява положителната сила на конфликта?

Посочете и обоснове две насоки, в които можем да търсим ползата от конфликтите.

Максимален брой точки: 6 (по 3 т. за правилен отговор на първия въпрос и за изискваното обосноваване)

Оценявани компетентности: *Осъзнава конструктивния смисъл на конфликтите като възможност за разрешаване на проблеми и изясняване на отношения.*

Примерни задачи с разширен свободен отговор (към текст)

Прочетете текста и отговорете на поставените след него въпроси.

„Що е свобода? Свободата е преодоляване на произвола. Защото свободата съвпада с необходимостта на истинното. Когато съм свободен, аз не пожелавам, защото така искам, а понеже съм бил убеден в правилността. Затова претенцията на свободата е да действа не по произвол, не от сляпа подчиненост и не поради външна принуда, а от собствена увереност, от разбиране. Оттам

идва претенцията сам да узнаваш, да осъществяваш, да искаш, изхождайки от собствено начало чрез дирене на котвата, спусната в началото на всички неща.

Но аз леко се заблуждавам. Чистото мнение още не е разбиране. Произволът бива отново издигнат под формата на претенцията да искаш да имаш свое собствено мнение, изхождайки от предпоставката, че всяко мнение има своето право, защото някой го поддържа. Постигането на разбиране, свободата изисква преодоляване на чистото мнение.

Това преодоляване се случва посредством обвързаността, която си възлагаме във връзката си с другите. Свободата осъществява себе си само в общност. Аз мога да бъда свободен само в мярата, в която са свободни другите.

В полза на обоснованото разбиране чистото мнение се претопява в любовната борба между ближните. В сред общото общественно-политическо състояние то се преобразява в съзнание за обективната истина. [...] Но абсолютната истина, а с това и свободата, никога не е постигната, истината е на път. Ние не живеем във вечността на съвършеното съзвучие на душите, а във времето, което означава – в постоянно несъвършеното трябва-да-ставам-друг.”

Ясперс, „За европейския дух“

1. Кои две характеристики на свободата свързва Ясперс, за да отговори на въпроса „Що е свобода“?

- максимален брой точки - 3

2. Защо свободата изисква преодоляване на чистото мнение?

- максимален брой точки - 4

3. Каква е взаимовръзката между понятията *личност, свобода и общност*?

- максимален брой точки - 6

4. Как чистото мнение се преобразява в истина и защо истината не е абсолютна според Ясперс?

- максимален брой точки - 6

Оценявани компетентности във въпросите към текста: *Разбира свободата като ценност. Анализира влиянието на групата върху личността и това на личността върху групата/общността. Посочва ролята на идеята за свободата във всекидневието и личния си опит. Умее да разпознава логически проблеми, свързани със значението на термините – двусмисленост, неяснота, емотивно значение и др.; Изгражда готовност да прилага критическото мислене.*

Примерни задачи за създаване на текст
Анализ на казус

В свитъка за свободните отговори напишете философско есе по един от зададените фрагменти или анализ по зададения казус.

Казус:

Яна и Ели са приятелки. На купон за рождения ден на техния съученик се запознават с Виктор. Виктор очевидно харесва Яна, двамата си говорят цяла вечер. Ели се чувства самотна и си тръгва сърдита. На другия ден се скарва с приятелката си. Обвинява я, че я е изоставила, и разказва пред всички в класа колко скучен е бил купонът и колко смешни са били Яна и Виктор. Яна е обидена от злословието на приятелката си, защото наистина е харесала Виктор.

1. **Кой модел за поведение в конфликтна ситуация описва най-точно постъпката на Ели по време на купона?**
2. **Може ли поведението на Ели на другия ден да се определи като агресивно, или то е израз а справедливия ѝ гняв към Яна? Обосновете оценката си.**
3. **Какви възможности има Яна да реагира в настъпилата конфликтна ситуация?**
4. **Как бихте постъпили вие, ако сте на мястото на Яна? Обосновете вашето решение.**

Критерий	Максимален брой точки
Описва и използва при анализа дадената/наличната информация за фактите и обстоятелствата в конкретната ситуация	2
Описва участниците в казуса и анализира техните възгледи/ценности/интереси и отношения	2
Формулира проблем/въпрос/конфликт/дилема в казуса	3
Разпознава психологически, етически, естетически, философски или научни възгледи/теории, които обясняват позициите на участниците или конфликта между тях	8
Формулира алтернативни позиции и решения (минимум две – например от гледна точка на различни участници/страни в казуса)	6
Преценява предимствата и недостатъците, включително последиците на алтернативните решения	4
Избира най-подходящото решение и обосновава избора си/формулира и обосновава лична позиция	6
Използва коректно и прецизно философска терминология	2
Спазва книжовната норма на българския език и подходящ аналитичен стил на изложението	2
Общо:	35

Оценявани компетентности: *Познава алтернативни модели за описание и анализ на различни видове междуличностни отношения: приятелство, харесване, любов, съпружество, семейство. Прилага изучените модели за анализ на междуличностни отношения в личния си опит. Идентифицира основни бариери в общуването. Осъзнава значението на уменията за слушане за подобряване качеството и ефективността на общуването. Познава модели за обяснение на конфликти и класифициране на типични поведенчески реакции.*

Примерни задачи за създаване на текст
Философско есе

В свитъка за свободните отговори напишете философско есе по един от зададените фрагменти или анализ по зададения казус.

Фрагменти:

„Не трябва ли следователно да смятаме, че всички поети начело с Омир са само подражатели и не изработват нищо друго освен привидения на добродетелта и изобщо на онова, за което говорят, и че в крайна сметка никак не се докосват до истината?“

Платон, „Държавата“

„По-лесно е да се разпадне атом, отколкото предразсъдък.“

Алберт Айнщайн

Максимален брой точки: 35

1. Ниво на разпознаване на философската проблематика (философските проблеми), заложена/и във фрагмента – до **5** точки;
2. Ниво на философска осмисленост и интерпретация на проблемите – до **10** точки;
3. Ниво на употреба и владене на логическия и понятиен инструментариум при формулиране на позиция и излагане на аргументация в нейна подкрепа – до **10** точки;
4. Степен на самостоятелност при тълкуването на проблема във фрагмента – до **7** точки;
5. Ниво на езикова и стилистична култура – до **3** точки

Оценявани компетентности: *Умее да осмисля и създава философски текст. Умее да създава и аргументира собствени идеи, свързани с проблемите, зложени в съответния фрагмент. По принцип оценяваните компетентности при създаването на философско есе са комплексни, но първият фрагмент е насочен основно към модул „Философия и ценности“, вторият – към модулите „Философия и политика“ и „Социална психология“ и съответно основните компетентности ще са свързани с тези модули.*